

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพยนตร์ต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่ฉายในประเทศไทยมีการแปลเป็นบทพากย์ (Dubbing) หรือบทบรรยาย (Subtitling) เพื่อช่วยให้ผู้ชมชาวไทยได้เข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่การที่คนไทยมีความสามารถทางภาษาอังกฤษมากขึ้น อันเนื่องมาจากการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นภาษาอังกฤษ และมีการสอนหลักสูตรนานาชาติ ทำให้การแปลทั้งบทพากย์และบทบรรยายได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งนี้ จิระนันท์ พิตรปรีชา (2546, หน้า 149) เห็นว่าการที่มีนักเรียนจบกลับมาจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้พื้นฐานความรู้ภาษาอังกฤษสูงขึ้น จึงเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานของผู้ชมและเนื้อหาของนักแปล ความผิดพลาดในการแปลที่ไม่เคยเป็นที่สนใจ หรือไม่มีใครเห็นจึงอาจกลายเป็นเรื่องใหญ่ ทำให้วงการแปลภาพยนตร์พัฒนาขึ้นอีกระดับหนึ่ง

ดังนั้น การแปลบทภาพยนตร์ โดยเฉพาะในการแปลบทบรรยายจึงเป็นเรื่องสำคัญที่นักแปลต้องให้ความสำคัญและระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ในการที่จะถ่ายทอดความหมายในบทบรรยายให้ตรงกับบทภาพยนตร์ต้นฉบับ เนื่องจากผู้ชมสามารถเปรียบเทียบบทบรรยายกับบทสนทนาที่ได้ฟัง และสังเกตเห็นข้อผิดพลาดในการแปลได้ ในเรื่องนี้ พรพิมล ลิมเจริญ (2544, หน้า 80) เห็นว่า ควรให้ความสนใจบทบรรยายมากขึ้น เพราะถือเป็นบทภาพยนตร์ประเภทหนึ่ง และเป็นเรื่องที่ยาก ทั้งนี้ พรพิมล ได้ยกตัวอย่างประกอบเรื่องการถ่ายทอดความหมายในการแปลได้จากเรื่อง Lethal Weapon 4 ในการแปลการเล่นคำ ซึ่งเป็นคำพูดที่เยาะเย้ยชาวจีนในเรื่องการออกเสียงภาษาอังกฤษว่า "It is 'Fried Rice' not 'Flied Lice.'" ซึ่งผู้แปลได้แปลไว้ว่า "เขาเรียกว่าข้าวผัดไม่ใช่เหาบิน" พรพิมลเห็นว่า ควรจะแปลเป็น "เขาเรียก "ข้าวผัด" ไม่ใช่ "ข้าวผัด" เพื่อเป็นการแสดงถึงการออกเสียงไม่ชัด (พรพิมล ลิมเจริญ, 2544, หน้า 34)

ในแง่ของการแปลสำนวน (Idiom) ภาษาอังกฤษ พรพิมล ลิมเจริญ (2544) ได้ยกตัวอย่างการแปลสำนวนจากเรื่อง Nothing Hill จากที่พระเอกมาส่งนางเอกที่ห้องนอน แล้วพูดสำนวนว่า "Time for bed." – "ขึ้นเตียงเหอะ" ว่าเป็นการแปลผิด ควรจะแปลเป็น "ได้เวลานอนแล้ว" (พรพิมล ลิมเจริญ, 2544, หน้า 89) และตัวอย่างของการแปลกริยาวิเศษณ์ (Phrasal Verb) จากเรื่องเดียวกันนี้ ในฉากที่พระเอกคุยกับเพื่อนร่วมแฟลต แต่พูดอึกอັก เพื่อนจึงบอกว่า "Open up" – "อ้าปากสิ" แม้จะให้ความหมายเช่นเดียวกัน แต่การใช้ถ้อยคำในการแปลสำนวนยังไม่ดีนัก ควรจะแปลเป็น "พูดเถอะ" หรือ "พูดออกมาเถอะ" จะเหมาะสมกว่า

นอกจากนี้ ดวงตา สุลต (2541, หน้า 7) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการแปลสำนวนในบทบรรยายจากภาพยนตร์เรื่อง เจมส์ บอนด์ 007 ตอน Diamonds are Forever ฉากที่คนร้ายเอามือกุมขากรไร แล้วอุทานว่า “Oh! My wisdom tooth.” – “เจ้าฟันอันแสนฉลาดของฉันนะซิ” ว่าเป็นการแปลที่ผิด เพราะคำศัพท์คำว่า wisdom tooth เป็นสำนวน หมายถึงฟันกรามซี่ในสุด ซึ่งเมื่อฟันขึ้นหรือขึ้นในลักษณะที่ผิดก็จะทำให้เจ็บ เมื่อบทแปลสำนวนผิด ก็ไม่อาจสื่อความหมายที่ถูกต้องให้ผู้ชมเข้าใจถูกต้องได้

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันผู้ชมให้ความสนใจในบทบรรยายภาพยนตร์มากขึ้น การแปลโดยถ่ายทอดสำนวนความหมายที่ผิดพลาด ใช้ภาษาแปลไม่เหมาะสม ไม่เป็นที่เข้าใจ ไม่ตรงกับภาพที่แสดงอยู่ หรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่ปรากฏ จึงเป็นประเด็นที่สำคัญ การแปลบทบรรยายจัดว่าเป็นประเภทของงานแปลที่ได้รับความสนใจกันอย่างกว้างขวาง ผู้แปลจะต้องถ่ายทอดความหมายในบทแปลที่ตรงกัน หรือใกล้เคียงกันกับความหมายในต้นฉบับ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้งานแปลที่ดี จะต้องประกอบด้วย คำ ประโยค และการเรียงคำที่ดี ผู้แปลต้องเลือกคำที่แปลแล้วยังรักษาความหมายในภาษาเดิมไว้ได้ดีเหมือนเดิม และได้ความหมายในภาษาใหม่ที่ดีกลมกลืน เป็นธรรมชาติ อ่านแล้วรู้เรื่อง ได้ใจความถูกต้องในภาษาที่แปล ข้อสำคัญคือ ผลงานแปลจะต้องให้ได้ความรู้สึก และอารมณ์เหมือนงานต้นฉบับ (วัลลภา เออร์วายน, 2544, หน้า 5) จิระนันท์ พิตรปรีชา (2546, หน้า 88) กล่าวว่า iva การที่จะถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งให้ลงตัวทั้ง “น้ำเสียงและลีลา” เป็นเรื่องที่ยาก และได้ยกตัวอย่างการแปลจากภาพยนตร์เรื่อง เจมส์ บอนด์ 007 ตอน Tomorrow Never Dies ที่สามคือคาร์เวอร์ระแวงภรรยาชื่อเฟร็ด ว่าจะมี ความสัมพันธ์กับบอนด์

Paris: I told you I **barely** know him.

Carver: **Barely**?

เฟร็ด: ก็บอกแล้วไงว่า ฉันรู้จักเขาแค่ผิวเผิน

คาร์เวอร์: หรือผิวเนื้อ (กันแน่)?

ในที่นี้ คำว่า “Barely” แปลโดยเล่นความหมาย โดยในคำแรกแปลว่า “ผิวเผิน” ตามความหมายปกติ แต่ในคำหลัง ผู้แปล แปลโดยรักษา “น้ำเสียงและลีลา” iva โดยแปลว่า “ผิวเนื้อ” แทน ทำให้ได้อารมณ์ และความรู้สึกแค้นที่ต้องการจะสื่อตนเอง

นอกจากนี้ จิระนันท์ พิตรปรีชา (2546, หน้า II) ยังกล่าวว่า “บทเรียนจากภาพยนตร์นี้ไม่เหมือนกับหลักสูตรการ “เรียน” และ “รู้” ภาษาอังกฤษโดยทั่วไป นอกจากรู้เพื่อ “ใช้ให้ถูก” ด้วยการสรรหาถ้อยคำโครงสร้างในภาษาไทยมาสื่อความหมายเดิมอย่างถูกต้องแล้ว ยังต้อง “ใช้ให้เป็น” ด้วยวิธีการสื่ออารมณ์ในหนังอย่างเต็มที่ด้วย อย่างเช่นบท โกรธเค้นบ่าคลัง หรือเสียดสี

ประชดประชัน ถ้าแปลไปถูกต้องตรงตัวเป๊ะ แต่ไม่สอดคล้องกับบทบาทการแสดงมันก็จะไม่สื่ออะไรเลย หรือบางทีก็หลงทิศผิดทางด้วยซ้ำ”

ในส่วนของผู้ชมที่เลือกชมภาพยนตร์ที่มีบทบาทก็ก็สามารถเพลิดเพลินไปกับเรื่องราวได้โดยไม่ติดขัด แต่สำหรับผู้ชมที่ชมภาพยนตร์เสียงในฟิล์มโดยมีบทบรรยายได้ภาพด้านล่าง จะต้องอ่านอย่างรวดเร็ว เพราะบทบรรยายจะเปลี่ยนไปในแต่ละฉาก บทบรรยายนี้จึงเป็นการแปลบทสนทนาที่เป็น “ภาษาพูด” ที่ผู้แปลต้องเอาวิชาย่อความมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ บางส่วนในประโยคภาษาอังกฤษที่ไม่จำเป็นต้องแปล ก็ละทิ้งไปได้ ต้องให้รัดกุม และถูกต้องในเวลาเดียวกัน (วัลลภา เออร์วายน, 2544, หน้า 39; จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2546, หน้า II) เป็นการแปลที่ช่วยให้ผู้แปลรู้จักใช้ถ้อยคำรวรัดชัดเจน (จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2546, หน้า XII) และเป็นการแปลที่ไม่จำเป็นต้องใช้สำนวนภาษามากนัก หากแต่ต้องกระชับพอที่ผู้ชมจะอ่านได้ทัน ซึ่ง จิระนันท์ พิตรปรีชา (2546, หน้า II) ได้กล่าวไว้ว่า “ฉีลาภาษาจะไม่เกิดประโยชน์อันใดถ้าหากไม่มีใครได้อ่าน เพราะอ่านไม่ทัน”

การแปลสำนวนและกริยาวลีในบทบรรยายจึงเป็นการแปลภายใต้ข้อจำกัดที่เป็นลักษณะเฉพาะ คือ มีจำนวนตัวอักษร ที่กำหนดไว้ไม่เกิน 28 ตัวอักษรในหนึ่งบรรทัด (จิระนันท์ พิตรปรีชา, 2546, หน้า XII; หอมหวล ชื่นจิตร, 2527, หน้า 163) และผู้อ่านมีเวลาในการอ่านบทแปลเพียงชั่วระยะเวลาที่แต่ละฉากปรากฏ จึงเป็นเรื่องยากและมีความน่าสนใจ เป็นการแปลที่ต้องเลือกใช้คำสั้นและกระชับ แต่สื่อความหมายของสำนวนและกริยาวลีต่าง ๆ ตามความหมายต้นฉบับ อีกทั้งผู้แปลต้องแปลโดยมีการจำกัดจำนวนคำภายในกรอบได้ภาพที่กำหนด ดังนั้นเพื่อทราบถึงกลวิธีที่นักแปลใช้ในการแปลสำนวนและกริยาวลีในภาษาพูดเป็นบทบรรยาย การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษา กลวิธีการแปลสำนวนและกริยาวลีภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในบทบรรยายโดยศึกษาจากภาพยนตร์การ์ตูนซึ่งเป็นที่นิยมและทำรายได้ยอดเยี่ยม (Box Office) ออกฉายในประเทศไทยช่วงปี 2000-2005 จำนวน 6 เรื่อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลสำนวนภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในบทบรรยายภาพยนตร์การ์ตูน
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการแปลกริยาวลีภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในบทบรรยายภาพยนตร์การ์ตูน
3. เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีการแปลสำนวนและกริยาวลีภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในบทบรรยายภาพยนตร์การ์ตูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

เป็นประโยชน์ในการศึกษากลวิธีการแปลในการแปลบทบรรยายภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยเฉพาะเรื่องของกลวิธีการแปลสำนวนและกริยาวิเศษณ์ จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย อีกทั้งยังเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเรื่องการแปลสำนวน และการแปลบทบรรยายภาพยนตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษากลวิธีการแปลสำนวนและการแปลกริยาวิเศษณ์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในภาพยนตร์การ์ตูนสำหรับครอบครัวที่ทำรายได้ยอดเยี่ยม (Box Office) ในประเทศไทยช่วงปี 2000-2005 จำนวน 6 เรื่อง คือ บริษัท ราบ้างทลอน (โม) จำกัด (Monster, Inc.) เจาะยุคน้ำแข็งมหัศจรรย์ (Ice Age) นีโม...ปลาเล็กหัวใจโต...โต (Finding Nemo) ชาร์คเทล (Shark Tale) คิ อินเครดิเบิ้ลส์ (The Incredibles) และมาดากาสการ์ (Madagascar)
2. สำนวนภาษาอังกฤษที่ใช้ในการวิจัยมีความถี่ 452 ครั้ง และกริยาวิเศษณ์ภาษาอังกฤษมีความถี่ 554 ครั้ง

นิยามศัพท์เฉพาะ

สำนวน (Idioms) หมายถึง ข้อความที่มีได้มีความหมายตรงกับตัวอักษร แต่เป็นการใช้คำในลักษณะที่ให้ความหมายเฉพาะ

กริยาวิเศษณ์ (Phrasal Verbs) หมายถึง สำนวนที่ประกอบด้วยคำกริยาตามด้วยบุพบท เป็นการใช้คำสองคำมาประกอบกันซึ่งความหมายที่ได้จะต่างไปจากเมื่อเป็นคำกริยาเพียงตัวเดียว

กลวิธีการแปล (Translation Strategies) หมายถึง วิธีการที่ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของสำนวน และกริยาวิเศษณ์ในภาษาต้นฉบับ ไปเป็นข้อเขียนในภาษาฉบับแปล โดยเลือกใช้ถ้อยคำประโยค และสำนวนให้เหมาะสม เพื่อรักษาความหมาย น้ำเสียง รูปแบบ สติลาของข้อเขียนเดิมไว้ให้มากที่สุด

การแปลบทบรรยาย (Subtitling) หมายถึง การแปลบทพูดเพื่อทำเป็นคำบรรยาย ซึ่งจะปรากฏอยู่บนจอภาพยนตร์ โดยต้องมีตัวอักษรไม่เกิน 28 ตัว ในแต่ละบรรทัด

การแปลแบบตรง (Direct Translation) หมายถึง ประเภทของกลวิธีการแปลที่แปลตรงตามความหมายของสำนวนจากภาษาต้นฉบับไปเป็นภาษาฉบับแปล

การแปลแบบอ้อม (Indirect Translation) หมายถึง ประเภทของกลวิธีการแปลที่มีได้แปลตรงตามความหมายของสำนวนจากภาษาต้นฉบับไปเป็นภาษาฉบับแปล หากแต่ใช้กลวิธีการแปลอื่นเพื่อสื่อความหมาย ใจความสำคัญแทน

การแปลตรงตัว (Idiomatic Translation) หมายถึง การแปลสำนวน โดยถ่ายทอดความหมาย มีการใช้คำที่มีความหมายอ้างอิงที่ตรงกับที่ใช้ในภาษาต้นฉบับ เป็นวิธีที่ควรใช้กับสำนวนที่เป็นที่รู้จักดีในภาษาฉบับแปล

การแปลเอาความ (Free Translation) หมายถึง การแปลถ้อยคำ หรือข้อความในภาษาต้นฉบับให้เป็นภาษาฉบับแปลที่ยังคงรักษาใจความสำคัญไว้ ถือเป็น การสรุปความจึงต้องใช้ถ้อยคำ หรือข้อความใหม่ เป็นการแปลเพื่อทำให้ข้อความสั้นลง

การใช้สำนวนเทียบเคียง (Equivalent) หมายถึง การแปลโดยเทียบเคียงกับสำนวนไทย ที่ให้ความหมายคล้ายคลึงกัน แต่มีการใช้คำต่างกันบ้าง เพียงเล็กน้อย หรือใช้คำที่ต่างกันไปเลย

การแปลขยายความ (Expansion) หมายถึง การแปลตรงตัวตามต้นฉบับ และให้ความหมายเพิ่มเติม เพื่อมิให้คำแปลกำกวมหรือห้วนเกินไป

การแปลตีความ (Interpretation) หมายถึง การแปลที่ผู้แปลต้องตีความหมายเพื่อความเข้าใจ จากนั้นจึงใช้ความหมายที่ตีความแล้วถ่ายทอดเป็นภาษาฉบับแปล ใช้ในกรณีที่คำและสำนวนที่ใช้เปรียบเทียบไม่เป็นที่เข้าใจในภาษาฉบับแปล

การใช้คำสแลง (Use of Slang) หมายถึง การแปลโดยใช้เป็นคำสแลง ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น